

การปฏิบัติตนตามหลักโลกียธรรมของพุทธศาสนิกชนในตำบลสี่พญา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

The Practice of Loka-dhamma of Buddhists in Si Phaya, Tha Mai, Chanthaburi

ศุภรงค์ จันทกิจ พรทิพา นิโรจน์ และ นักรบ เถียรอ่ำ

สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Email: suparong@gmail.com, โทร. 089-249-0721

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตนตามหลักโลกียธรรมของพุทธศาสนิกชน และเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักโลกียธรรมของพุทธศาสนิกชนใน ตำบลสี่พญา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักโลกียธรรมของพุทธศาสนิกชน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สุขเกิดจากการประกอบการทำงานที่ปราศจากโทษ สุขเกิดจากการมีทรัพย์สิน สุขเกิดจากการจ่ายบริโภคนิสัย สุขเกิดจากความไม่จำเป็นต้องเป็นหนี้ และเมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักโลกียธรรมของพุทธศาสนิกชนตำบลสี่พญา โดยปัจจัยด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ ที่ต่างกัน มีการปฏิบัติตนตามหลักโลกียธรรมไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านรายได้ของครอบครัว สภาวะเกี่ยวกับความสุขที่ต่างกัน มีการปฏิบัติตนตามหลักโลกียธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

คำสำคัญ: การปฏิบัติตนตามหลักธรรม พุทธศาสนิกชน โลกียธรรม

Abstract

The purposes of this research were to study the practical level of Loka-dhamma and compare the practical of Loka-dhamma of Buddhists in Si Phaya, Tha Mai, Chanthaburi. The study found that the practical level of Loka-dhamma of the Buddhists is in the medium range which are happiness from the occupation without suffering, happiness from the property, happiness from consumer spending and happiness from no debt. The comparison of the practical of Loka-dhamma by gender, age, marital status, education and occupation had no different practice of Loka-dhamma. The factors of family income and vary conditions on happiness had the different practice of Loka-dhamma with statistical and significant difference at .05 level.

Keywords: Buddhist practice, Buddhists, Loka-dhamma

1. บทนำ

ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ในอริยสัจ 4 ประการ กล่าวไว้ว่า ทุกข์ เป็นสภาพที่ทนได้ยาก เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้ไม่สบายกายไม่สบายใจ การมีอยู่ของทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายล้วนเป็นทุกข์ ความเศร้าโศก ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความวิตกกังวล ความกลัวและความผิดหวังล้วนเป็นทุกข์ การพลัดพรากจากของที่รักก็เป็นทุกข์ ความเกลียดก็เป็นทุกข์ ความอยาก ความยึดมั่นถือมั่น ความยึดติดในขั้นทั้ง 5 ล้วนเป็นทุกข์ โดยที่มาของทุกข์ก็คือ สมุทัย ตัวเหตุให้เกิดทุกข์หรือเหตุแห่งทุกข์ เป็นเพราะอวิชชา ผู้คนจึงไม่สามารถเห็นความจริงของชีวิต ต้องตกอยู่ในเปลวเพลิงแห่งตัณหา ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความเศร้าโศก ความวิตกกังวล ความกลัว และความผิดหวัง และตัวที่จะดับทุกข์ได้ คือ นิโรธ ความดับทุกข์ การเข้าใจความจริงของชีวิตนำไปสู่การดับความเศร้าโศกทั้งหมด ทำให้เกิดความสงบและความเบิกบาน แต่ต้องอาศัยการปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ คือ มรรค หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ อันได้แก่ อริยมรรค 8 ซึ่งได้รับการหล่อเลี้ยงด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีสติ

ความมีสตินำไปสู่ สมาน และ ปัญญา ซึ่งจะปลดปล่อยให้พ้นจากความทุกข์และความโศกเศร้าทั้งหมด อันจะนำไปสู่ สันติสุข ที่ไม่มีสิ่งอื่นเจือปน (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2543)

ความสำคัญของสุข ในพระพุทธศาสนา ยัง ได้มุ่งประโยชน์สุข แก่บุคคลและสังคม (รังสี, 2537) ได้แก่

1. ทิฏฐธรรมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ได้แก่ การตั้งตัวได้อย่างมั่นคงมีทรัพย์สินใช้จ่ายไม่ขาดสน หลักปฏิบัติเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในปัจจุบันมี 4 ประการ ได้แก่ อุฏฐานสัมปทา มีความหมั่นขยัน อารักขสัมปทา รักษาทรัพย์สินที่หามาได้ กัลยาณมิตตตา คบเพื่อนที่ดี และสมชีวิตา เลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้

2. สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์ในภายหน้า ในอนาคตของชาติปัจจุบันนี้ หรือในชาติต่อไป เป็นความอุ่นใจ ว่าได้ทำความดีไว้พร้อมแล้ว สามารถหวังความเจริญในอนาคต หรือหวังสุคติในชาติต่อไปได้ หลักปฏิบัติเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในภายหน้ามี 4 ประการ ได้แก่ สัทธาสัมปทา มีศรัทธาที่ถูกต้อง สิลสัมปทา มีศีลบริสุทธิ์ตามภูมิชั้นของตนจากสัมปทา ทำการบริจาคอย่างสมบูรณ์ และปัญญาสัมปทา มีปัญญาเพียบพร้อม รู้จักบาปบุญคุณโทษ

3. ปรมาัตถะ คือ ประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ นิพพาน ความดับกิเลสและกองทุกข์ได้สิ้นเชิง ซึ่งจะบรรลุได้ด้วยการดำเนินตามอริยมรรคมีองค์ 8 ประการเมื่อปฏิบัติตามอริยมรรค ย่อมได้รับผลตามสมควรแก่การปฏิบัติ

วิธีปฏิบัติให้ถึงความสุข ซึ่งความสุขมี 2 ประเภท คือ โลกียสุข ความสุขที่เกี่ยวข้องกับโลกและโลกุตตรสุข ความสุขเหนือโลก

1. โลกียสุข สำหรับความสุขของภุคหัตถ์มี 4 ประการ คือ สุขเกิดจากความมีทรัพย์สิน สุขเกิดจากการจ่ายบริโภค สุขเกิดจากความไม่ต้องเป็นหนี้ สุขเกิดจากการประกอบกิจการที่ปราศจากโทษ

2. โลกุตตรสุข ความสุขของพระอริยบุคคล ผู้พ้นจากกิเลสบางส่วนหรือสิ้นเชิง การกำจัดกิเลสได้หมดสิ้นนั้น พระพุทธศาสนาถือว่า เป็นความสุขอย่างยิ่ง (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2543)

ดังนั้น ความสุขในโลกียธรรม หรือความสุขทางพุทธศาสนานั้น ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกคนค้นหา และแสวงหาด้วยการเข้าวัดปฏิบัติธรรม รักษาศีล และเจริญภาวนา ตามสมควรแก่ธรรม ลด ละ เลิก สิ่งเสพติด สิ่งให้โทษรักษาศีล 5 ศีล 8 อยู่เสมอเจริญภาวนา เพื่อให้ใจสงบจากอหังการกิเลส และเป็นการป้องกันใจไม่ให้เศร้าหมอง เพราะกิเลส การที่ยึดเอาหลักธรรมมาปฏิบัติก็เพื่อจะให้ใจสงบให้ใจสบายเกิดความสุขเพราะการปฏิบัติธรรม รักษาศีล เจริญภาวนานั้นเป็นหลักธรรมที่จะนำพาให้คนพบกับความสุขในทางใจอย่างแท้จริง และเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่จะนำพาให้คนเข้าถึงความจริงของชีวิต รู้จักคุณค่าของชีวิต ชีวิตจะพบกับความสุขได้คนนั้นต้องปฏิบัติธรรม ทุกคนต้องมีธรรม ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า โลกุตตรธรรม ธรรมอันพ้นวิสัยโลก คือ มรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 เป็นธรรมที่ทำให้พ้นจากทุกข์ พบกับสันติสุข สุขอย่างแท้จริง 'ไม่อิงอาภิส และธรรมอีกอย่าง คือ โลกียธรรม ธรรมอันเป็นวิสัยของโลก ธรรมที่ทำให้ความสุขในทางโลกที่มนุษย์ปรารถนามนุษย์แสวงหามา เพราะธรรมเหล่านี้ตกอยู่ในฐานะที่ต้องแปรผัน เปลี่ยนแปลงทรุดโทรม มีขึ้นมีลง เกิดขึ้นดับไป เจริญขึ้นแล้วเสื่อมลง ไม่คงที่ ไม่ใช่สุขที่แท้จริง แต่ว่าคนเราทุกวันนี้มักจะมองข้ามหลักธรรมไป จึงทำให้โลกทั้งโลกต้องตกอยู่ในสภาพร้อนรุ่ม เกิดความทุกข์ เกิดความร้อนใจ ไม่สบายกาย ไม่สบายใจ อย่าง เช่น คนในตำบลสี่พยา กำลังประสบอยู่ เพราะว่าคนบางกลุ่ม หันไปหลงค่านิยมทางวัตถุนิยมทุกคนแสวงหามาเพื่อสนองความต้องการ จึงทำให้เกิดความทุกข์เพราะขาดคุณธรรมจริยธรรม เมื่อก้าวถึงตัวชีวิตความสุข บางประเทศใช้ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ จีดีพี (GDP – Gross domestic product) แปลเป็นไทย ว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ซึ่งหมายถึง มูลค่าตลาดทั้งหมดของสินค้า และการบริการในประเทศในหนึ่งปี ตัวเลขดังกล่าว ได้มาจากตัวเลขการบริโภคการลงทุน การใช้จ่ายของรัฐบาล บวกตัวเลขการส่งออกลบด้วยตัวเลขการนำเข้า จีดีพี รวมมูลค่าตลาดทั้งหมดในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนหรือดำเนินการโดยบริษัทของประเทศใด (ภัทราวินิ และคณะ, 2556) ขณะที่ GNP (Gross national product) วัดโดยใช้มูลค่าตลาดของสัญชาติตนเองทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อน จึงนิยมใช้จีดีพี มากกว่า (เสรี, 2548)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้คนมีความสุขมี 7 อย่าง คือ สุขภาพจิตที่ดี มีความพอใจและการทำงานที่มั่นคง ชีวิตส่วนตัวที่มั่นคงและมีความรัก ชุมชนที่ปลอดภัย คุณค่าทางศีลธรรมและเสรีภาพ ผู้คนเริ่มให้ความสนใจประเทศเล็ก ๆ ซึ่งมีพลเมืองประมาณ 1 ล้านคน คือ ภูฏาน ซึ่งยังมีการปกครอง ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข ประเทศนี้วัดความเจริญของประเทศด้วยความสุข GNH หรือ Gross national happiness ผู้นำภูฏาน ปฏิเสธที่จะเอาตัวเลขเศรษฐกิจเพื่อวัดความเจริญ คุณภาพชีวิต และความสุข ความสุขก็เป็นสิ่งที่วัดได้ ที่สำคัญต้องสร้างสมดุลระหว่างวัตถุนิยม (Materialism) และจิตวิญญาณนิยม (Spiritualism) และใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีสติ วันนี้รายได้ประชาชาติต่อหัวของชาวภูฏานอยู่ที่ประมาณคนละ 300-500 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ ต่อปี (เสรี, 2548)

ทุกคนต้องดิ้นรนแสวงหาให้ได้มาซึ่งความต้องการขั้นพื้นฐาน คืออาหาร ที่อยู่อาศัยเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในความเป็นอยู่ของมนุษย์ และที่มนุษย์ต้องดิ้นรนแสวงหา นั่น เพื่อความสุข เพื่อความอยู่รอด ทั้งตัวเองและครอบครัว ทุกคนต้องประกอบอาชีพเพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน คือ เงิน ในการที่จะต้องมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน พุทธศาสนิกชนในตำบลสีพยาก็มีสภาพไม่แตกต่าง จากพุทธศาสนิกชนที่อื่นๆ ทำให้ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาว่าความสุขใน โลภียธรรมของพุทธศาสนิกชนในตำบลสีพยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี นั้นเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะได้นำผลวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลในการเสริมสร้างความสุขของชุมชนในโอกาสต่อไป

2. วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ตำบลสีพยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 11 หมู่บ้านรวมทั้งสิ้น จำนวน 331 คนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดโดยใช้ตารางสำเร็จรูปตามแบบของ เกรจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จำนวน 181 คน โดยการเลือกแบบสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จนได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบตามหมู่บ้าน การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ตอนตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) และเติมข้อความ (Open - ended) จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม สภาวะเกี่ยวกับความสุข มี จำนวน 18 ข้อ แบ่งเป็น 6 ด้าน การมีความสุขภาวะ จำนวน 3 ข้อ ครอบครัวอบอุ่น จำนวน 3 ข้อ ชุมชนเข้มแข็ง จำนวน 3 ข้อ เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม จำนวน 3 ข้อ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล จำนวน 3 ข้อ สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถาม การปฏิบัติตนตามหลักโลกียธรรมของพุทธศาสนิกชนมีจำนวน 12 ข้อ สุขเกิดจากการมีทรัพย์จำนวน 3 ข้อ สุขจากการใช้ทรัพย์จำนวน 3 ข้อ สุขจากการไม่เป็นหนี้จำนวน 3 ข้อ สุขจากการประกอบอาชีพที่ไม่มีโทษจำนวน 3 ข้อซึ่งเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า และได้กำหนดเป็น 5 ระดับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านโฆมง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 ตัวอย่าง และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งเป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ค่าความเชื่อมั่น 0.8020

3. ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักโลกิยธรรม ของพุทธศาสนิกชน ใน ตำบลสีพยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี มีประเด็นสำคัญสมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำครัวเรือนในตำบลสีพยา ที่มี เพศต่างกัน มีการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรม โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ไว้ อาจเกิดจากผู้ตอบแบบสอบถาม มีการศึกษา ประถมศึกษา ที่ใกล้เคียงกันซึ่งสอดคล้องกับ ศึกษาการปฏิบัติอานาปานสติกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนรางวัลพระราชทาน จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า

1) ด้านข้อมูลทางสถานภาพของผู้บริหาร โรงเรียน รางวัลพระราชทาน ซึ่งมี 7 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ในโรงเรียน สังกัดของโรงเรียนและขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำครัวเรือนใน ตำบลสีพยา ที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำครัวเรือนใน ตำบลสีพยา ที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรม โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ไว้ อาจเกิดจากผู้ตอบแบบสอบถาม มีสถานภาพสมรส คือ สมรส/อยู่ด้วยกัน ที่ใกล้เคียงกันซึ่งสอดคล้องกับศึกษาการปฏิบัติอานาปานสติกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนรางวัลพระราชทาน จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า

1) ด้านข้อมูลทางสถานภาพของผู้บริหาร โรงเรียน รางวัลพระราชทาน ซึ่งมี 7 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ในโรงเรียน สังกัดของโรงเรียนและขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำครัวเรือนใน ตำบลสีพยา ที่มีการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรม ภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำครัวเรือนใน ตำบลสีพยา ที่มีอาชีพต่างกัน มีการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรมโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้นำครัวเรือนใน ตำบลสีพยา ที่มีรายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านที่แตกต่างคือ สุขเกิดจากการมีทรัพย์สิน สุขเกิดจากความไม่ต้องเป็นหนี้

สมมติฐานข้อที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้นำครัวเรือนใน ตำบลสีพยา ที่สภาวะเกี่ยวกับความสุข ต่างกัน มีการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านที่แตกต่างสุขเกิดจากการมีทรัพย์สิน สุขเกิดจากการประกอบกิจการที่ปราศจากโทษ

4. สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตนตามหลักโลกิยธรรมของพุทธศาสนิกชน และเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักโลกิยธรรมของพุทธศาสนิกชนใน ตำบลสีพยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี สรุปผล ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรมของพุทธศาสนิกชน ในตำบลสีพยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรีจากการศึกษาระดับการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรมของพุทธศาสนิกชน โดยรวม พบว่า ระดับการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรมของพุทธศาสนิกชน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรมของพุทธศาสนิกชน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ และ อันดับสุดท้าย ได้แก่ สุขเกิดจากการประกอบการทำงานที่ปราศจากโทษ ค่าเฉลี่ย 4.64 สุขเกิดจากการมีทรัพย์ ค่าเฉลี่ย 4.44 สุขเกิดจากการจ่ายบริโภคน้ำ ค่าเฉลี่ย 4.16 ลำดับสุดท้าย สุขเกิดจากความไม่ต้องเป็นหนี้ ค่าเฉลี่ย 4.08

2. เปรียบเทียบการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรม ของพุทธศาสนิกชนใน ตำบลสีพยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรีจากการศึกษา เปรียบเทียบการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรม ของพุทธศาสนิกชนในตำบลสีพยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ในตำบลสีพยา โดยภาพรวม และรายด้านที่มีปัจจัยด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ ต่างกัน จะมีการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรม ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ในเขตพื้นที่ในตำบลสีพยา โดยภาพรวมและรายด้านที่มีปัจจัยด้านรายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือน สภาวะเกี่ยวกับความสุข ต่างกัน จะมีการปฏิบัติตน ตามหลักโลกิยธรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

5. เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2543. พัฒนาปัญญา. สหธรรมมิก. กรุงเทพฯ.

ภัทรวิณี กิจสนธิ์ พรรัตน์ แสดงหาญ และ อธิธิพล เครือปอง. 2556. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กับคุณภาพชีวิตการทำงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรม

จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก 2(2) : 71-77.

รังษี สุทนต์. 2537. สุขภาพจิตจากพระไตรปิฎก. สุขภาพใจ. กรุงเทพฯ.

เสรี พงศ์พิศ. 2548. ปรัชญาชีวิต: คิดนอกกรอบ. พลังปัญญา. กรุงเทพฯ.

Conbach, L. J. 1990. Essentials of Psychological Testing (5th ed.). Harper Collins. New York.

Krejcie, Robert V. and Morgan, Earyle W. 1970. Educational and Psychological Measurement.

Macmillan. New York.